

SXEDIO.GS3

7.9.1955: Η ΤΡΙΜΕΡΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ ΚΑΤΑΡΡΕΕΙ ΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΤΟΥ ΧΑΡΟΛΝΤ ΜΑΚΜΙΛΛΑΝ ΝΑ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΕΙ ΚΑΘΕ ΑΞΙΩΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΑΝΑΜΙΓΝΥΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΣΤΟ ΚΥΡΠΙΑΚΟ

Το σχέδιο που πρότεινε ο βρετανός πρωθυπουργός στην τριμερή διάσκεψη του Λονδίνου με τη συμμετοχή της Βρετανίας, της Ελλάδας και της Τουρκίας, και το οποίο πρόβλεπε παραχώρηση συντάγματος που θα οδηγούσε σε αυτοδιοίκηση με διατήρηση των θεμάτων για την εξωτερική πολιτική, την 'μυνα και τη ασφάλεια στη Βρετανία, έπεσε σαν βόμβα.

Ούτε ο Στέφανος Στεφανόπουλος, υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας ούτε ο Φατίν Ζορλού, υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας, το βρήκαν στα μέτρα τους. Και οι δυο αντέδρασαν αμέσως.

Ο Στέφανος Στεφανόπουλος διαμαρτυρήθηκε, γιατί αποκλειόταν η αυτοδιάθεση για τους κυπρίους, ενώ ο Ζορλού, παρά το γεγονός ότι ήταν ικανοποιημένος από αυτό, ζήτησε περισσότερες διευκρινήσεις και σαφέστερη δήλωση γύρω από τη στάση της Βρετανίας έναντι της αυτοδιάθεσης και ιδιαίτερα έναντι της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα.

Ο Στεφανόπουλος είπε στην επομένη συνεδρία που ήταν και η τελευταία:

" Η ελληνική αντιπροσωπεία αφού έλαβε γνώση των προτάσεων της βρετανικής Κυβέρνησης κατά τη χθεσινή συνεδρία, λυπάται να διαπιστώσει ότι οι εν λόγω προτάσεις, δεν έλαβαν υπόψη καθόλου τη βασική αξίωση της ελληνικής κυβέρνησης της οποίας οι ελπίδες βασίζονταν στα αποτελέσματα της παρούσης διάσκεψης, στην πραγματικότητα ότι ζητεί η ελληνική Κυβέρνηση είναι αναγνώριση της αυτοδιάθεσης του κυπριακού λαού, δικαιώματος για το οποίο αυτός θα

μπορέσει να εκλέξει το καθεστώς της προτίμησης του, ως η δημιουργία συνθηκών που μπορούν να τον βοηθήσουν όπως ασκήσει το δικαίωμα αυτό κατά δημοκρατικό τρόπο και μέσα σε λογική χρονική περίοδο,

Η ελληνική αντιπροσωπεία λυπάται ιδιαίτερα διότι σε αντίθεση προς τη σταθερή τακτική που επιδείχθηκε από τη Βρετανία, αναφορικά με τον χειρισμό των εξαρτημένων λαών της, τακτική η οποία δυνατό μέχρι τούδε να θεωρείται ότι αποτελεί πατροπαράδοτη πολιτική, μέσα στην αυτοκρατορία, η βρετανική κυβέρνηση εξέλεξε την επιδίωξη πολιτικής διάκρισης για τον κυπριακό λαό, που δεν επιτρέπει σε αυτόν όπως η εσωτερική αυτοκυβέρνηση οδηγήσει σε αυτοδιάθεση.

Η ελληνική αντιπροσωπεία πεπεισμένη ότι σε περίπτωση λύσης του κυπριακού, η οποία συνάδει με την αναγνωρισμένη διεθνώς αρχή, οι δεσμοί φιλίας και συμμαχίας ως και η κοινή άμυνα μας, αντί να εξασθενήσουν, αντίθετα θα καταστούν στενότεροι και θα ενισχυθούν με την ικανοποίηση συμφερόντων που αποκρύπτονται καλώς από τους τρεις συμμάχους λαούς.

Η ελληνική αντιπροσωπεία, χαίρει γιατί σημειώνει ότι η Βρετανική Κυβέρνηση ανεγνώρισε με τη σύγκληση της διάσκεψης αυτής και των προτάσεων που υποβλήθηκαν, την ανάγκη αλλαγής της παρούσης κατάστασης και αντιμετώπισης του προβλήματος της Κύπρου. Η ελληνική αντιπροσωπεία παρόλον ότι γνωρίζει τις απόψεις της ελληνικής κυβέρνησης τις οποίες συμμαρίζονται όλα τα πολιτικά κόμματα και ολόκληρος ο ελληνικός λαός, εν τούτοις δεν θα παραλείψει να υποβάλει τις βρετανικές προτάσεις στην ελληνική Κυβέρνηση για την τελική απάντησή της.

Εκθέσαμε τη στάση μας με απόλυτη ειλικρίνεια και μετριοπάθεια και παρά τις διαφορές απόψεων, θα αναχωρήσουμε με την απόφαση, όπως συνεχίσουμε τις κοινές προσπάθειες για την άμυνα του ελευθέρου κόσμου και την διατήρηση της ειρήνης".

Ο Φατίν Ζορλού, αισθανόταν ευχαριστημένος από

τη βρετανική πρόταση. Εκεί που δεν είχε τίποτε του προσφέρονταν τόσα πολλά...

Σε ερωτήσεις δημοσιογράφων πριν ακόμα μπει στην τελική συνεδρία, είχε τονίσει ότι η Τουρκία δεν θα συμφωνούσε ούτε στην αυτοκυβέρνηση μέχρις ότου η Ελλάδα εγκατέλειπε την αξίωση της να χορηγηθεί στον Κυπριακό λαό το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Επίσης είπεν ότι στην προηγούμενη σύσκεψη είχε πιέσει για να αναγκασθεί η Ελλάδα να εγκαταλείψει και την ιδέα της προσάρτησης της Κύπρου (της ένωσης).

Στην τελική όμως σύσκεψη ο Ζορλού είπε ότι ήταν διατεθειμένος να μελετήσει το σχέδιο, που υπέβαλε ο Μακμίλλαν, γιατί απέκλειει την αυτοδιάθεση.

Ωστόσο ζήτησε περισσότερες διευκρινήσεις και σαφή δήλωση από τον Βρετανό πρωθυπουργό ότι η χώρα του ουδέποτε θα εφάρμοζε την αυτοδιάθεση στην Κύπρο και αν θα επέτρεπε την ένωση.

Πιο συγκεκριμένα ο Ζορλού υπέβαλε τις πιο κάτω ερωτήσεις:

ΠΡΩΤΟ: Προτίθεται η βρετανική Κυβέρνηση να διατηρήσει προς το παρόν και στο μέλλον, το δικαίωμα κυριαρχίας της νήσου Κύπρου που μεταβιβάστηκε σε αυτή με τη συνθήκη της Λωζάννης;

ΔΕΥΤΕΡΟ: Αν η βρετανική Κυβέρνηση είναι αποφασισμένη να διατηρήσει την κυριαρχία της πάνω στην Κύπρο δέχεται για το παρόν και το μέλλον οποιαδήποτε αρχή αυτοδιάθεσης, η οποία δυνατό να οδηγήσει τελικά στην ανεξαρτησία της νήσου ή σε εκχώρηση της σε άλλη χώρα;

Ο Μακμίλλαν απάντησε στο Ζορλού προφορικά και αργότερα και γραπτώς ότι δεν ήταν πρόθεση της χώρας του να παραχωρήσει αυτοδιάθεση στους κυπρίους.

Ανέφερε σύμφωνα με την επίσημη μετάφραση, ο Μακμίλλαν στα καυτά ερωτήματα του Ζορλού και η απάντηση του προδίκαζε καλά την πολιτική της Βρετανίας και ιδιαίτερα του πρωθυπουργού που θα ακολουθούσε στα επόμενα χρόνια, ότι η Αγγλία δεν θα συγκατένευε στην παραχώρηση αυτοδιάθεσης που θα οδηγούσε στην ένωση:

" Η Βρετανική θέση την οποία προσπάθησα να θέσω ευρέως κατά την εναρκτήρια ομιλία μου είναι όντως απλή. Είμαστε πολύ εμπειρικός λαός και προσπαθούμε να χειριζόμαστε τα γεγονότα όπως τα βλέπουμε. Τίποτε το μόνιμο δεν υπάρχει στον κόσμο, ιδιαίτερα δε στον πυρηνικό κόσμο. Στη μακρά πορεία της ανθρωπότητας κανένας δεν γνωρίζει καλύτερα από τις φίλες και τις χώρες που συνορεύουν με την Μεσόγειο, ότι πολλές μεταβολές και ανταλλαγές συμβαίνουν, αντιμετωπίζομεν όμως τα γεγονότα ως αυτά εμφανίζονται.

Δεχθήκαμε την Κύπρο ως καταπίστευμα κατά το **1878** για να αντιμετωπίσουμε ορισμένες πολιτικές και στρατηγικές συνθήκες, οι οποίες επανεμφανίστηκαν με μελαγχολία και μονότονη επανάληψη και υφίστανται και σήμερα σε βαθμό μεγαλύτερο παρά οποτεδήποτε προηγουμένως.

Συνεπώς δεν μπορούμε να προβλέψουμε προς το απότερο μέλλον, δεν μπορούμε να προβλέψουμε συνθήκες που να μας διευκολύνουν να παραιτηθούμε αυτή ή την άλλη κατεύθυνση της εντολής την οποία ελάβαμε και την οποία οφείλουμε να εκτελέσουμε".

Ο Μακμίλλαν αναφέρθηκε στη συνέχεια σε προηγούμενες δηλώσεις του κατά τις οποίες είχε αναφέρει ότι η Βρετανική κυριαρχία επί της νήσου ήταν αναμφισβήτητη, γιατί την χρειαζόταν η Αγγλία στην εκπλήρωση των υποχρώσεων της στην ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή και πρόσθεσε:

"Εκτοτε δεν συνέβη τίποτε το οποίο να τροποποιεί την άποψη αυτή, είμαι δε υποχρεωμένος να δηλώσω ότι δεν υπάρχει πρόβλεψη για οποιαδήποτε μεταβολή στο προβλεπτό μέλλον".

Στη δεύτερη ερώτηση του Ζορλού σχετικά με την ένωση ο Μακμίλλαν απάντησε:

"Φρονώ ότι έχω ήδη απαντήσει στην ερώτηση αυτή του κ. Ζορλού. Δεν αποδεχόμαστε την αρχή της αυτοδιάθεσης, ως αρχή καθολικής εφαρμογής. Φρονούμε ότι εξαιρέσεις πρέπει να γίνουν ενόψει γεωγραφικών και πατροπαράδοτων ιστορικών στρατηγικών και άλλων υπολογισμών. Οσον αφορά το

δεύτερο των κυρίων αυτών προβλημάτων, είναι δυστυχώς πρόδηλο ότι υπάρχει διάσταση απόψεων μεταξύ των τριών αντιπροσωπειών.

Είναι προφανώς ότι οι απόψεις αυτές δεν είναι δυνατό επί του παρόντος να συμβιβασθούν, αλλά η βρετανική αντιπροσωπεία φρονεί ότι δεν πρέπει να επιτραπεί όπως λόγω του γεγονότος τούτου να δημιουργηθεί ρήγμα μεταξύ των τριών χωρών, με πολύ ατυχείς και ανυπολόγιστες συνέπειες στη συνεργασία τους ως φίλων και συμμάχων, σε όλα τα πεδία των κοινών τους προσπαθειών.

Ούτε πρέπει να επιτραπεί όπως η αποτυχία επίλυσης της πλευράς αυτής του προβλήματος, κατά την παρούσα στιγμή καταστρέψει το ευρύ μέτρο της συμφωνίας που επιτεύχθηκε όσον αφορά το μέλλον, το άλλο κύριο πρόβλημα της εσωτερικής αυτοκυβέρνησης.

Συνεπώς η βρετανική αντιπροσωπεία προτείνει, όπως η διάσκεψη πρέπει να λάβει υπό σημείωση ότι αυτή δεν μπορεί να συμφωνηθεί στο πολιτικό πρόβλημα του μέλλοντικού διεθνούς καθεστώτος της Κύπρου.

Η διάσκεψη θα μπορούσε ταυτόχρονα να συμφωνήσει ότι η κάθε Κυβέρνηση διατηρεί τη θέση την οποία κράτησε κατά τη διάσκεψη και καθόλου δεν υποχρεούται από την πορεία της διάσκεψης να μεταβάλει την στάση της. Ιδιαίτερα θα μπορούσε να αναγνωρισθεί ρητά μεταξύ των τριών μερών ότι το γεγονός της συνεργασίας τους στο ζήτημα της εισαγωγής αυτοκυβέρνησης δεν ακυρώνει με κανένα τρόπο την αντίστοιχη στάση τους στο ζήτημα της κυριαχίας.

Όταν το νέο σύνταγμα θα αρχίσει να λειτουργεί στην Κύπρο, η κυβέρνηση της Α. Μ. θα είναι έτοιμη να συγκαλέσει εκ νέου τη διάσκεψη και να μελετήσει ακόμη μια φορά τα στρατιωτικά και πολιτικά ζητήματα της ανατολικής Μεσογείου, συμπεριλαμβανομένης της κατάστασης στην Κύπρο. Ελπίζεται ότι θα επιτευχθεί ικανοποιητική πρόοδος, ώστε να επιτραπεί στους αιρετούς αντιπροσώπους του Κυπριακού λαού να συνδεθούν με τη διάσκεψη".

Η διάσκεψη κατέρρευσε στις 7 Σεπτεμβρίου και οι αντιπροσωπείες της Ελλάδας και της Τουρκίας αναχώρησαν για την Αθήνα και τη Αγκυρα.

Το μόνο που κατάφεραν ήταν να γνωρίσει η κάθε μια πλευρά τις απόψεις της άλλης.

Πριν ακόμα καταρρεύσει η διάσκεψη του Λονδίνου η ένταση στις σχέσεις Ελλάδας και Τουρκίας, που είχαν οξυνθεί κορυφώθηκε και απειλούσε τελεία διακοπή τους λόγω ταραχών του τουρκικού όχλου σε βάρος των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης και της Σμύρνης που στοίχισαν η ζωή σε δεκάδες Χριστιανούς και την καταστροφή 29 εκκλησιών.

Ο υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας Φατίν Ζορλού που είχε χρησιμοποιήσει κατά τη μετάβαση του στο Λονδίνο την Αθήνα ως ενδιάμεσο σταθμό, προτίμησε αν αλλάξει δρομολόγιο φοβούμενος εκδηλώσεις σε βάρος του.

Όπως ήταν όμως φυσικό, η Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι επεφυλάχθη να απαντήσει στις προτάσεις Μακμίλλαν, τις απέρριψε τελικά και η απορριπτική απάντηση προς τη Βρετανία ενεκρίθη από το υπουργικό Συμβούλιο τις 17 Σεπτεμβρίου.

Η άρνηση της Ελλάδας να δεχθεί το σχέδιο Μακμίλλαν στηριζόταν στο γεγονός όπως δήλωσε ο Στέφανος Στεφανόπουλος στο ότι "το βρετανικόν σχέδιον δεν προήρχετο εξ ειλικρινούς επιθυμίας, οπως δοθεί αυτονομία εις την νήσον, αλλ' απετέλει παρωδίαν δι' οιονδήποτε αμερόληπτον δικαστήν του αποικιακού κεθεστώτος, διά δε της ιδρύσεως τριμερούς επιτροπής συνεεργασίας, με δικαιώματα ελέγχου, προσέφερεν εις την Κύπρον τρεις αυθέντες, ένα Βρετανόν, ένα Ελληνα και έναν τούρκον".

Ετσι η μόνη οδός που έμενε στην Ελλάδα και την Εθναρχία ήταν και πάλι η προσφυγή στην επόμενη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, όπου θα αντιμετώπιζε πλέον μια εξαγριωμένη Αγγλία να προβαίνει σε παζάρια με άλλες δυτικές χώρες ιδιαίτερα τους Αμερικανούς, όπως την προηγούμενη Συνέλευση, προκειμένου να ματαιώσει κάθε συζήτηση για το

Κυπριακό και να προωθήσει το σχέδιο της.